

cultuur & media

tv Willem Pekelder

Micha Wertheim: Pedant en arrogant in ‘Zomergasten’.

Leyers maakt zichzelf op geniale wijze overbodig

“Heb je er zin in?”, vroeg Jan Leyers aan het begin. Het ‘ja, hoor’ van Micha Wertheim klonk aarzelend, alsof hij voorvoelde dat het niet zou gaan klikken. Wat inderdaad klopte. Het werd een ‘Zomergasten’ vol schurende gesprekken, wrevel en ongemakkelijke stiltes.

Cabaretier Wertheim wilde iets onmogelijks: praten over het wesen van de grap, terwijl hij in het vliegtuig altijd jukt dat hij postbode is, om maar niet over zijn werk te hoeven spreken. En dan was hij ook nog eens te gast bij een medium dat hij verafschuwt: televisie.

Leyers begon goed, ging meteen de diepte in. Zo diep zelfs dat Wertheim in de eerste minuten al tot de elementaire slotsom kwam dat hij eigenlijk niet wist wat hij was. Maar daar bleef het bij. Over Wertheims overwonnen kanker werden we niets wijzer. De fragmenten moesten het doen, en daarvan had de cabaretier er vele. Zoals van de Amerikaanse stand-up comedian Doug Stanhope met zijn harde anti-Joodse grappen. “Ik denk: ik laat dit maar zien, want Leyers gaat natuurlijk weer vragen wat Joodse humor is”, beet Wertheim, zelf Jood, zijn gastheer toe.

Een fragment van de Amerikaanse-Joodse comédienne Joan Rivers toonde hoe een conférence compleet verkeerd kan vallen. Na een grap over doofblindheid, riep een toeschouwer: “Dit kun je niet maken. Ik heb een dove zoon.” Waarop Rivers als een feeks tegen de man tekeer ging. Wertheim begreep haar reactie. “Rivers weet: het is hij of ik.”

Maar toen Leyers vroeg hoe Wertheim zelf omgaat met een woedende zaal, werd de Zomergast weer korzelig. “Moet ik nu dat hele verhaal over Roermond

weer vertellen?” Ja, dat moet je, Wertheim, wat doe je anders op tv? Dat had Leyers kunnen zeggen, maar hij bleef minzaam zwijgen. Met af en toe een grap, die Wertheim weer niet begreep, en vice versa.

Enfin, het duurde niet lang of jongeheer Wertheim had de hele regie in handen: “We gaan nu naar het volgende fragment.” Leyers had hem natuurlijk een flinke mep kunnen verkopen, maar hij nam zijn verlies, en eigenlijk was dat wel verstandig. Misschien was het zelfs geniale tactiek. We leerden nu de ware Wertheim kennen: pedant en arrogant. Die af en toe toch ook iets verstandigs zei. Zoals dat de beeldbuis je wereld vervormt, dat het altijd maar leuk & gezellig moet zijn, en dat je door tv vreselijk afstompt (ja, vertel mij wat).

En dat toneel en kunst altijd wanhopig zitten te vernieuwen om de subsidie maar niet mis te lopen. “Een hoop stront hebben we al gedaan, nu dan maar eens een hoop stront met een stok en een mensenhoofd er op.” Wertheim haat al die opsmuk. Als iemand op toneel Napoleon uitbeeldt, moet hij een t-shirt dragen met de tekst: Ik ben Napoleon. En uitzendingen moeten zijn zoals Wim T. Schippers of ‘Waskracht’ die maakten: illusieeloos en naar, “want de helft van de mensheid is nu eenmaal naar”. Wertheim bracht ‘Zomergasten’ terug tot zijn eerste essentie: praten over hoe je naar tv kan kijken, en wat tv met je doet. Dat hij daarmee impliciet ook veel over zichzelf vertelde, was mooi meegenomen. En Leyers? Die had na Wertheims eerste pedanterie gerust naar huis kunnen gaan om tegen zijn vrouw te zeggen: “Lief, hier hoeft ik niets meer aan toe te voegen.”

citaat van de dag

‘Iedere dokter moet iets met mensen hebben. Dat je nabij mag zijn als mensen kwetsbaar zijn. Dat je een beetje hoop en perspectief kunt bieden.’

Oncoloog Hanneke van Laarhoven in ‘Kijken in de ziel: Artsen’

et zijn werk. Hij maakte zich sterk voor kunst voor kinderen net zo veel bieden als volwassenen.’

et je uitdagen’

gingen zullen er weer prachtige producties worden gemaakt.’ FOTO PATRICK POST

het voortouw met een bewerking van Griekse tragedies voor kinderen, dan weer liep Stella Den Haag voorop met voorstellingen die bijna beelden-de kunst waren.”

De Bont keek ook door de bril van kinderen naar de wereldproblematiek en schreef vernieuwende teksten als ‘Mirad, een jongen uit Bos-

Door internet kijken kinderen minder van dingen op

nië’ over de lotgevallen van een jongen tijdens de oorlog in het voormalige Joegoslavië. “Mirad wordt nu weer gespeeld in Zweden, Engeland en Denemarken”, vertelt hij.

Later volgden emotionerende voorstellingen als ‘Moeder Afrika’, over het leven van kinderen in de tijd van de slavernij. Of ‘Haram’, waarin een ontwortelde familie naar Marokko remigreert, omdat de ouders Nederland te vrijgevochten vinden voor hun kinderen. Op 4 mei dit jaar speelde ‘Anne en Zef’, waarin Anne Frank een jongen ontmoet die in deze tijd moet onderduiken uit angst voor bloedwraak

Hij sleepte de ene na de andere prijs in de wacht en is als schrijver en regisseur bekend in binnen- en buitenland. In Duitsland is hij de meest gespeelde Nederlandse auteur: met 350 verschillende ensceneringen van verschillende stukken. Vanwaar zijn drive om de grenzen te blijven doorbreken?

“Als theatermaker is het een uitdaging om voortdurend iets nieuws uit te proberen en daarin de extremen op te zoeken. Juist als je ouder wordt, anders zoeven de jonge talenten je links en rechts voorbij. Ik zet me af tegen het idee dat je theater eenvoudig zou moeten houden als het voor kinderen is. Je moet niet op je hurken gaan zitten maar ze uitdagen om naar jouw niveau op te klimmen.”

Is het kinderpublik veranderd in de afgelopen periode? “De wereld is niet meer of minder complex geworden maar door internet zien kinderen meer dan vroeger. Ze kijken daarvoor veel minder van dingen op. Theater vind ik een fantastische manier om vorm te geven aan die complexiteit van het leven. Je kunt je inleven in de personages en oplossingen bedenken voor de problemen die zij op hun pad vinden. Zoals in ‘Mehmet de Veroveraar’, waarin zijn vader bij de geboorte roept: ‘Ik wil geen zoon!’ Niet gewenst zijn, hoe ga je daarmee om? Dat spreekt aan, want veel kinderen voelen zich niet gewenst.”

Hij merkt dat het moeilijker is geworden om scholen van dit uitdagen-de theater te overtuigen. “Ze lijken meer gericht op effect dan op verdieping. Leerkrachten willen direct rendement: wat levert het ons op? Wat leren de kinderen ervan?”

In Noord-Holland waren acht instellingen voor kunstzinnige vorming die konden bemiddelen tussen scholen en theatergroepen. “Die zijn wegbezuinigd, waardoor onze educatieve dienst een grotere rol moet spelen. Klassen die naar onze voorstellingen komen, kunnen workshops volgen zodat ze een persoonlijke band krijgen met ons theater.”

Wat gaat hij de komende periode doen? “Ik ga op verzoek van Theater Schnawwl in Mannheim een tekst schrijven die een link legt tussen het verhaal van Wilhelm Tell en de vrijheidstrijd in de Arabische wereld. Het grote wapen van dictators is angst, maar sociale media bieden een nieuwe manier om die angst te overwinnen, zoals in Egypte was te zien. Daar kwam iedereen zijn huis uit om aan de rand van de zee elkaars handen vast te houden. En ervoer toen een enorme kracht die leidde tot een nieuwe revolutie waarin jong en oud samen de wereld veranderden.”